THE FAIRY TALES WORLD – MESE, MESE, MÓKA – WELT DER MÄRCHEN. NOTES TO A NEW EDITION OF ION VLASIU'S FAIRY-TALES

Mircea Breaz, Assoc. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The Fairy Tales World – Mese, mese, móka – Welt der Märchen. Notes to a New Edition of Ion Vlasiu's Fairy-Tales. The research points out, in the literary contemporary context, the dinamic sense of the trilingual edition that consecrated Ion Vlasiu's book, The Fairy Tales World, at an intercultural level. Following the genesis of the stories in the writer's creative biography through a chronological demarche, the research intends to reveal that specific sense of continuity, attributed by Ion Vlasiu himself to the literary work's reception. This kind of reception is to be maintained in the literary posterity only through the new editions of his literary creation, or in it's new exegesis.

Key-words: trilingual edition, chronological demarche, creative biography, literary posterity, reception

„Într-o zi un copil mi-a spus: nene, vreau şi eu să fiu mare ca tine! L-am ridicat în braţe şi el s-a bucurat. Aşa trebuie înţeleşi cititorii. Toţi vor să fie mai mari şi scriitorul îi poate ajuta."

(Ion Vlasiu, *În spaţiu şi timp*, IV, 1987)

Evenimentul editorial reprezentat de apariţia ediţiei trilingve a volumului *Lumea poveştilor* de Ion Vlasiu (2014, 2014a, 2014b), la Editura ASCR din Cluj-Napoca, are semnificaţia realizării unui proiect intercultural de reeditare în limbile română, maghiară şi germană a cărţii publicate în anul 1978, la Editura Ion Creangă, din Bucureşti. Pentru limba română, această nouă ediţie este cea de-a treia (după cele din 1972 şi 1978), iar, pentru versiunile în limbile maghiară şi germană, reprezintă ediţia a doua, care reia traducerile realizate pentru ediţia din 1978 de către Kerekes György (în limba maghiară) şi Lotte Roth (în limba germană). Întrucât aceste note reiau într-o variantă comprimată prezentarea făcută recentei ediţii critice, precizăm de asemenea că, pentru fluenţa lecturii, am simplificat trimiterile bibliografice, după cum urmează: prima cifră din paranteze reprezintă anul de apariţie a lucrărilor ale căror date complete au fost mai sus menţionate, iar cifra sau cifrele care apar după două puncte indică întotdeauna pagina sau paginile lucrării la care se face referinţă.

Într-un tulburător *Cuvânt înainte* al acestei ediţii, Ioana Vlasiu mărturiseşte cum a ajuns tatăl său să scrie poveşti pentru copii:

„Cum a ajuns tatăl meu să scrie poveşti? Cred că din admiraţie pentru prospeţimea inegalabilă a desenelor de copii. Tot aşa cum preţuia ingenuitatea icoanelor ţărăneşti pe sticlă, în care artiştii moderni vedeau originile limbajului plastic. Ion Vlasiu savura spontaneitatea copiilor, era convins că toţi au talent. Ştia să vorbească cu ei, să le câştige încrederea, să-i pună la treabă – adică să deseneze, să scrie, să cânte, să danseze. Avea vocaţie pedagogică, deşi a fost profesor doar foarte puţin timp şi elevii lui nu mai erau chiar copii mici. Îi plăcea să repete că fiecare copil are cel puţin un talent, dacă nu chiar pe toate la un loc. Trebuie doar să îi încurajezi, să le dezvolţi încrederea în ei, să le stârneşti imaginaţia. Poate că din astfel de convingeri a ajuns să organizeze în 1944 la Ateneu, sub egida *Institutului social român* condus de Dimitrie Gusti, o expoziţie de desen şi pictură, *Ardealul văzut de copii*, al cărei catalog l-a prefaţat. Era foarte supărat pe profesorii de desen care inhibă talentul copiilor, silindu-i să copieze desene proaste ale adulţilor. Tuna şi fulgera împotriva acelor metode de a preda desenul în şcoli care ajungeau foarte repede să altereze

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

talentul şi să distrugă plăcerea copilului de a se exprima liber şi încrezător în posibilităţile lui. Mă îndemna şi pe mine când eram copil să scriu poveşti şi poezii. Le-a bătut la maşină şi le-a legat într-o cărţulie pe care a ilustrat-o cu desene decupate din caietele mele de desen. Lui Tudor, nepotul lui, care desena şi colora extraordinar în copilărie, i-a organizat chiar o expoziţie la Bistra, satul de pe valea Mureşului unde mergeam în vacanţă. A existat şi un vernisaj la care au venit copiii din vecini, participanţi şi ei cu cântece şi recitări care au fost înregistrate! Mai există şi azi caseta pe undeva. Era o joacă serioasă pe care copiii de atunci nu au uitat-o, chiar dacă nu au devenit pictori, muzicieni sau scriitori. Pentru tata însă au fost prilejuri de născocit poveşti, poveşti despre şi pentru copii." (Vlasiu, 2014: 7).

Într-o meditaţie asupra destinului operei sale literare şi a condiţiei actului creator, Ion Vlasiu se întreba: „Unde sunt cărţile mele, albumele, poveştile, jurnalele? Cine le ţine acasă? Cine le citeşte? Arunci o piatră în lac, se roteşte apa o clipă… Trebuie să aruncăm mereu pietre, să strigăm mereu, ca să fie mişcare în lume. Altceva ce putem face? (1995: 197).

Sensul dinamic al restituirii în peisajul literar contemporan a variantei trilingve care a consacrat *Lumea poveştilor* în limbile română, maghiară şi germană rezidă tocmai în asigurarea acelei continuităţi a receptării creaţiei la care reflecta scriitorul şi pe care numai reeditările operei sau noile ei exegeze mai pot să o întreţină în posteritate. În acest sens, reperele cronologice selectate pentru a situa *Lumea poveştilor* în ansamblul creaţiei literare a lui Ion Vlasiu sunt – în acelaşi timp – şi mai mult, dar şi mai puţin decât un tabel cronologic obişnuit; mai puţin, pentru că, dincolo de ineditul lor, notele cronologice nu reactualizează decât anumite constante ale prezenţei poveştilor în biografia literară a autorului: etape, proiecte, deveniri; mai mult (cel puţin în intenţie), pentru că, desprinse din substanţa confesivă a literaturii sale memorialistice, reperele cronologice încearcă să însufleţească prezentarea prin frecventa invocare a vocii autorului, în calitatea sa de comentator al propriului şantier de creaţie. Credem că, pe această cale, se poate ajunge la relevarea felului în care prefaceri semnificative ale lumii sale literare îşi găsesc corespondente simbolice în metamorfozele elaborării poveştilor, de la primele prefigurări, la diversele lor configuraţii ulterioare. Aceasta va face posibilă observarea procesului prin care, decantate în timp, unele aspecte de substanţă ideatică ale memorialisticii se sublimează şi în universul *Lumii poveştilor*.

Am marcat retrospectiv câteva momente mai importante ale acestei deveniri pentru a sublinia în primul rând faptul că recursul la povestire şi refugiul în domeniile ficţionale ale poveştii au darul de a afirma, cu o emoţionantă convingere şi consecvenţă, funcţia de profilaxie existenţială şi estetică a scrisului literar:

„Scriu poveşti! Este adevărat: numai pe culmile disperării putem zâmbi fără frivolitate… (…) Poate că scriind poveşti voi găsi forme de expresie adecvate timpului acestuia." (1973: 39).

1908-1913. Până la 5 ani: „Poveştile din Lechinţa"

Supratema lumii copilăriei, ca lume a poveştilor şi a povestirii, este una dintre dominantele creaţiei literare a lui Ion Vlasiu: „Am scris poveştile copilului crezând că le voi uita şi toate au devenit mai vii. Nu fiindcă mă tem de prezent mă obsedează copilăria, ci fiindcă mă copleşeşte. Am nevoie de distanţă şi n-o găsesc decât în trecut." (1971: 64).

Evocarea scurtei copilării fericite, alături de părinţi, când viaţa familiei şi viaţa poveştilor, realitatea şi ficţiunea, erau consubstanţiale, reprezintă un resort narativ major, regenerator, pentru întreaga sa creaţie literară: „Îmi era plin capul de poveşti şi nu puteam să ştiu bine unde începe lumea adevărată şi unde sfârşeşte." (1979: 93).

Memorabile se vor dovedi, în spaţiul şi în timpul retrăirii lor literare, poveştile mitologice ale satului natal, împletite cu poveştile de familie ale istoriei Vlăsăştilor: legendara duşmănie dintre neamurile Vlăsăştilor şi Scridoneştilor, istorisirile Tatălui, poveştile lui Valerie, relatările despre haiducul Dăian şi, mai ales, fascinantele poveşti cu

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

Luchian (alteori, Lukian) „cel fără seamăn", fratele tatălui: „În serile acelea de iarnă, când se adunau la noi în casă, vorbeau despre toate astea, şi poveştile lor îmi intrau în urechi, dar cu vremea mi s-au învălmăşit în cap, nu le-aş mai putea povesti decât pe sărite." (1979: 69).

Ecouri ale acestor puternice impresii din copilărie se vor înregistra de timpuriu în biografia creatoare a lui Ion Vlasiu, care va publica *Povestiri despre o paiaţă şi despre un înger* (1932) adoptând numele Lukian Vlasiu, îşi va deschide tot sub numele unchiului său şi expoziţia de la Târgu Mureş din acelaşi an, pentru ca, un an mai târziu, să se semneze în revista clujeană „Herald" cu pseudonimul Saul Pelaghia, după numele bunicii sale din partea tatălui. Treptat, în memoria afectivă a autorului, acestor poveşti iniţiatice sau identitare li se vor adăuga multe altele, reflectând, în ordine ficţională, realităţile sociale ale unei lumi în schimbare: poveştile şcolii, poveştile vecinătăţii geografice şi umane – poveştile cu „oamenii fără picioare" (mutilaţii din război), dar şi acelea despre umanitatea decăzută rămasă la vatră („lupii cu două picioare") –, poveştile din internat, poveştile din armată, alte poveşti ale formării, între care şi enigmaticele „poveştile cu pălării" ale „pragului de sus" de la oraş: „Le povestisem pe apucate, fel de fel de poveşti din copilărie, uneori pe sărite, alteori mai aşezat, cum puteam şi eu să le adun." (1985: 81).

Desprindem din seria „poveştilor din Lechinţa" natală cele două emoţionante poveşti „lunatice" care trezesc în amintirea scriitorului prezenţa protectoare a mamei şi a tatălui şi care par, în durata afectivă a evocării părinţilor, două icoane ale copilăriei, adânc tulburate de semnele prevestitoare ale pierderii lor premature:

„M-am gândit la copilărie, când nu înţelegeam cerul. Priveam luna fascinat. Patul era lângă fereastră. Se vedeau crestele Continitului fulgerat de lumină. Lătrau câinii, cânta vreun cocoş… Mama desfăcea cucuruzul cules peste zi. O întrebam: ce se vede în lună? Şi-mi spunea: un cioban care-şi uscă opincile la foc. Trăiam în poveste." (1999: 45).

„Există un moment în copilăria mea, pe care cred că l-am mai povestit, un moment care mă obsedează. La cinci ani, tata m-a luat cu el la moară. Ce-o fi fost în capul lui? Să mă ia la moară, la Iernut, într-o seară. Îmi vine în minte momentul când carul a cotit de pe drumul Dateşului pe drumul care avea să ne scoată la drumul ţării. Stam sus pe saci, privind luna cum intra şi ieşea din nori. Atunci am avut sentimentul că luna era cu mine şi eu cu luna, în lună, cu car cu tot, cu vacile, cu tata. Aveam cinci ani. În al şaselea, tata a plecat la război şi, de câte ori vedeam luna, mi-l aminteam pe tata şi drumul meu la moară." (1999: 154).

Durata epică a amintirii ca timp al copilăriei regăsite se va dovedi, unul dintre principalele fire călăuzitoare care vor orienta ordinea lecturii „drumului spre oameni" evocat în proza memorialistică a marelui artist, de la prima până la ultima sa carte: *Copilăria uitată (Satul uitat), Am plecat din sat, Casa nebunilor, Ritmuri, Omul printre arbori, O singură iubire, Pământul, Succes moral*. „Cărţile" vieţii vor fi, prin urmare, şi cele ale devenirii sale artistice, povestea copilăriei, a vieţii şi a creaţiei susţinându-se reciproc, în toate cele opt trepte majore ale aventurii lor existenţiale, care alcătuiesc, după o observaţie a Ioanei Vlasiu (2004), „cel mai vast proiect autobiografic al unui artist plastic din cultura noastră":

„Între 10-20 ani. Mi-am dibuit drumul şi l-am găsit pe cel potrivit. Între 20-30, am căutat o confirmare şi am primit-o. Între 30-40, am simţit zguduirile dramatice ale vieţii. Am avut noroc. Între 40-50, adaptare la practica revoluţiei. M-am convins că nu aveam tactică, spirit diplomatic. Între 50-60, am debutat a doua oară ca scriitor. Între 60-64, am cioplit multe lucrări în lemn. Am făcut atelierul, am reeditat *Drumul spre oameni*, şi un jurnal, *În spaţiu şi timp*, am făcut «micro-pictură», am scris circa 1000 de pagini (inedite). Am definit cartea a VIII-a – *Succes moral*. Nu am nicio datorie. Nici bani. Sunt sănătos, dar inima bate neregulat." (1988: 262).

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

-1920. 6-12 ani: „Poveştile din Ogra”

Drama pierderii părinţilor şi, ulterior, moartea străbunicului vor marca tragic despărţirea de copilărie, iar psihologia orfanului, sentimentul dezrădăcinării şi conştiinţa dezmoştenitului de soartă vor face ca existenţa întregii opere literare să se definească prin refugiul în memorialistică, unde evenimentele devenirii personale vor fi consemnate nu o dată cu o dureroasă concizie cronologică:

„Etape. La vârsta de 6 ani, tata pleacă la război şi nu se mai întoarce: copilărie scăpată de sub autoritatea paternă.

La 10 ani – 1918 – moare mama: singurătate intimă, incertitudine, lacrimi.

La 12 ani, elev la Tg. Mureş: schimbare de mediu: contradicţii nerezolvate.

La 17 ani, muncitor şomând: pierderea încrederii în oameni.

La 20 de ani, elev la Şcoala de arte frumoase: descoperirea virtuţilor.

La 21 de ani, armata: libertatea este un mit.

La 24 de ani (1932), expoziţia personală: iluzia succesului.

Tot la 24 de ani, îndrăgostit: dorinţe trădate.

Urmează 4 ani de căutări febrile ale unui drum mai clar.

1938, Paris: întâlnire cu haosul.

Tot la această vârstă, 28 de ani, marea dragoste împărtăşită: visul împlinit al paradisului.

În 1938-39, profesor de arte decorative la Academia de arte frumoase, Timişoara: moment echivoc. (…).

Între 1940-1944, război. Se naşte Ioana. Alt început.

Între 1944-1950 (…). Mi se închid treptat drumurile spre viaţă, spre oameni: scriu jurnale şi memorii.” (1999: 175) (Bucureşti, 5 XI 1977)

Dintre figurile emblematice ale comunităţii de povestitori din copilărie, două au fost acelea a căror expresivitate narativă i-au modelat scriitorului de mai târziu darul povestirii: Paşcu lui Gorea, păcurarul din Lechinţa, şi mai ales Bacu, străbunicul din Ogra şi arhi-povestitorul conştiinţei sale literare: „Poveştile pe care ni le spunea erau auzite sau închipuite de el, dar în depănarea lor ţesea fire din viaţa lui lungă şi bogată.” (1984: 167).

Din perspectiva recunoaşterii acestei ascendenţe, îndemnurile repetate venite, spre exemplu, din partea „muzei geniilor” (Domniţa Gherghinescu, din *Succes moral*), ar putea figura drept motó al unei întregi existenţe literare, dominate de responsabilitatea recuperării trecutului prin povestire, de imperativele etice şi estetice ale asumării acestei exemplare misiuni:

„– Tu ai moştenit talentul de la Bacu… Ah, ce grozave sunt poveştile tale din Ogra! Bacu este un personaj de legendă, păcat că nu vrei să scrii. Şi Moşu, şi Buna. Nu-i aşa, Vania? Hai povesteşte, Ion! Tu nu-ţi dai seama ce frumos povesteşti. (…) Povesteşte, Ion, zău povesteşte!... Şi Moşu e un personaj foarte expresiv, şi Bunica. Ah, Bunica e ca o icoană! Dacă ai scrie poveştile pe care le-ai povestit aici, ai avea succes. Nu-i aşa, Vania? Roagă-l şi tu să povestească.” (1985: 80-81).

1932 (ianuarie-iulie): *Poveşti fără degete*

Începuturile literare ale scriitorului s-au situat, declarat, sub semnul tutelar al „cărţilor” de poveşti, al nevoii imperioase de a povesti, de a înţelege lumea şi de a se înţelege pe sine prin povestire: „Vreau să mă las şi se ţin de mine. Am scris nişte poveşti pe care le-am trimis la Cluj la «Hiperion»: *Poveşti fără degete*... Îmi trec prin cap fel de fel de năzbâtii. Pierd treptat simţul realităţii.” (1970: 13).

Apreciate, din unghiul fanteziei, de către Eugen Ionescu, care, în aceeaşi perioadă, scrisese, la rându-i, „o carte – juvenilă” (*Elegii pentru fiinţe mici*, 1931), „poveştile fără degete” l-au impresionat şi pe Geo Bogza: „I-am citit povestea fără degete, tipărită în

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

Hiperion, acolo în stradă. Zicea că am talent. Dar eu ştiu că asta nu e destul. Mai lipseşte ceva, cine ştie cum se numeşte puţinul ăsta cu care… se pun degete poveştilor!" (1970: 25).

1936: „Poveştile de la Moişeni"

În intenţia autorului, poveştile din pierdutele „Caiete de la Moişeni", la care se referă în partea a doua din *Succes moral* (1985), ar fi trebuit să se constituie în cea de-a noua carte a amintirilor sale, *Ţara Oaşului*: „Treptat aveam să aflu multe poveşti în care modul de viaţă al moişenenilor se oglindea fabulos şi totuşi extrem de simplu." (1985: 187).

Poveştile de la Moişeni urmau să evoce viaţa aceleiaşi vechi civilizaţii autohtone pe care a cunoscut-o în poveştile străbunicului din Ogra, însăşi atmosfera sau chiar unele nume de locuri din Ţara Oaşului (Lekânţa, de pildă) având darul de a-i reaminti cu mare putere lumea copilăriei:

„Nu-mi părea rău, mă simţeam aici ca în basmele străbunicului. Nu este şi nici nu poate fi în viaţa mea cineva care să întunece amintirea străbunicului. Fără el copilăria mea ar fi ştearsă. Este şi Bunica mea, cu sufletul ei tandru, cu bunătatea, cu iertarea ei, însă Bacu era altceva. Poate fără să ştie, el umbla cu degetul nu numai pe inima, ci şi pe creierul meu. Nu e potrivit acum să mă opresc mai mult, voiam să se înţeleagă doar că un foc în noapte, când mergi pe o cărare, într-un sat cum era Moişeni, mă ridica de pe pământ şi mă purta în lumea copilăriei…" (1985: 167).

Cea mai autentică voce a conştiinţei locale se dovedeşte Diacul din Moişeni, o instanţă narativă inepuizabilă şi originală, însă autoritară şi imprevizibilă. Situate la hotarul dintre imanent şi transcendent, la confluenţa „supra-socială" dintre spaţiul realităţii istorice, al iubirii şi al credinţei, poveştile cronicarului de la Moişeni păstrează vii în memoria comunităţii o seamă de istorii sacre şi profane, în care sunt amalgamate poveşti haiduceşti şi poveşti despre misterul existenţei, vămile văzduhului şi lumea de dincolo:

„El avea conştiinţa de sine a celui ce trăieşte cu toată fiinţa lui, căutând sensul şi logica întâmplărilor. El găsea tâlcul basmelor, nu le povestea pe dinafară. Când aveam timp notam câte ceva din spusele lui, însă caietele de la Moişeni s-au pierdut demult. Despre viaţă, despre moarte, despre orice el avea un răspuns." (1985: 225).

1964, 1967: *Puiul de veveriţă* (Ilustraţii de Constantin Popovici. Bucureşti: Editura Tineretului)

„*30 iulie 1964*. A apărut în librării cartea mea de poveşti «Puiul de veveriţă» scrisă în 1956, carte stimulată de Ioana care avea atunci 13 ani. Aflându-ne la Sinaia, într-o zi m-a întrebat: de ce nu scrii poveştile pe care mi le povesteai când eram mică? I-am spus că le-am uitat şi-atunci ea mi le-a repovestit. Am început să le scriu." (1987: 99).

Structura cărţii relevă o primă configurare a *Lumii poveştilor* (1972, 1978), pentru care cele 5 texte din *Puiul de veveriţă*, reluate ulterior în aceeaşi ordine, vor reprezenta viitorul său nucleu generativ, constituit din poveştile *Trei iezi şi lupul*, *Uac-Uac*, *Zăbăluţă*, *Greieraşul cântăreţ* şi *Puiul de veveriţă*.

Cărţile de poveşti, spectacolul povestirii şi jocul erau darurile nelipsite ale autorului pentru toţi copiii:

„*15 august 1964*. Am cumpărat 10 volume din *Puiul de veveriţă*. Le voi duce copiilor din Bistra." (1987: 113).

„*Bistra, 12.IX.1967*. Spre seară am ieşit şi am găsit la cooperativă cărţi de copii. Le-am dus câteva fetiţelor lui Ionel.

– Eşti nenea nostru, au spus ele, tot ne aduci mereu…

Când stam la ei, după ce lucram toată ziua, seara ne jucam." (1984: 313).

„*Deda Bistra, 20.IX.1968*. Mă joc cu Rodica şi cu Felicia, le spun poveşti şi-mi spun şi ele. Când sunt grav, Rodica mă întreabă:

– Nene Ionule, eşti supărat?

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

– Nu sunt supărat…
– Atunci să ne jucăm…" (1988: 20).

Reeditarea cărţii în anul 1967 îi va prilejui autorului nu numai mărturia aceleiaşi bucurii generoase, ci şi intenţia reluării şi a dezvoltării acestei lucrări în ceea ce avea să devină volumul *Lumea poveştilor*:

„*Bucureşti, 9 X 1967.* Azi am fost la Editura Tineretului. Am semnat contractul pentru o nouă ediţie a poveştilor, ediţie pe care ei au tipărit-o fără să aflu. Aş mai fi schimbat câte ceva. Încă n-am văzut nici un exemplar. Au spus că-mi vor da şi mie 15 exemplare. (…) pentru un tiraj de 24.000 exemplare. Mă gândesc că 24.000 de copii vor citi cartea. E grozav. Ar fi bine să transcriu şi poveştile pe care le am schiţate." (1984, 383).

Peste ani, Ioana Vlasiu (2004) îşi va dezvălui regretul de a nu fi reuşit să facă înregistrări ale numeroaselor variante orale ale acestor poveşti, ca mărturii ale inepuizabilei verve creatoare a marelui povestitor: „Avea multă vervă, era un bun povestitor şi nu obosea să povestească, de fiecare dată cu nuanţe în plus, aceleaşi întâmplări. Era şi un fel de a-şi exersa şi pregăti poveştile pentru scris. Mă gândisem la un moment dat să-l înregistrez pe furiş, ca să nu se piardă spontaneitatea acelor momente. Era însă prea complicat şi nu am reuşit."

1972: *Lumea poveştilor* (Ilustraţii de Clelia Ottone şi Sorin Obreja. Bucureşti: Editura Ion Creangă)

Pregătirea şi apropiata apariţie a cărţii sunt consemnate în câteva note din *Monolog asimetric*, în care scriitorul mărturisea: „*4.VI.1972.* Mi s-a adus de la Editura Ion Creangă *Lumea poveştilor*, în machetă şi ozalid. Azi am făcut corecturi. Îmi pare rău că n-am avut timp s-o ilustrez eu." (1988: 286).

Când va aprecia, cu modestie, că *Lumea poveştilor* este o „carte care s-a făcut singură", autorul va relua, de fapt, numai în parte cuvintele lui Emil Cioran, care, în trecere prin nordul Franţei (la Dinard, în 1938), îi spunea: „De fapt, cărţile *bune* se scriu singure" (1970: 138, *s.n.*). *Lumea poveştilor* este, într-adevăr, una dintre acele rare cărţi de valoare care s-au scris parcă de la sine: „*10.VIII.1972.* Îmi vine în minte că trebuie să apară *Lumea poveştilor*, carte care s-a făcut singură, căreia nu i-am dat nicio atenţie. Depusă la tipografie de trei ani. Grozav ştiu să aştept." (1988: 326).

Fără-ndoială însă că notorietatea câştigată de poveştile sale în anii '60-'70 l-a bucurat pe autor, care făcea haz uneori de anecdotica frecventei sale identificări, în conştiinţa publicului, cu imaginea lupului din poveste. Scriitorul a şi evocat, de altfel, un asemenea episod, în care micile sale ascultătoare ocazionale din Bistra îl asaltau, în glumă, jucându-se cu bănuiala că el ar fi, de fapt, lupul din *Trei iezi şi lupul*: „Apoi m-am jucat cu fetiţele. Ziceau că sunt lupul din povestea mea, iar ele sunt iezii. Am simţit cum e când eşti bunic. Copiii acordă bătrânilor o tandreţe pe care nimeni nu le-o mai poate da." (1984, 340). O impresie similară regăsim în lirica *Vlăsiilor*: „Prea semeni a pământ/ Ai gura şi dinţii de lup/ miroşi a pădure." (*Vlăsie de lup*, 2004: 47).

Poveştile lui Ion Vlasiu îşi datorează perenitatea şi puterea de seducţie asupra cititorului nu numai valorii de sinteză a elementelor culturii populare prelucrate, ci şi unui farmec colocvial erudit, a cărui formulă aparte trebuie căutată în universul afinităţilor literare dezvăluite: „Scriitori de neuitat: Homer, Shakespeare, Dante, Tolstoi, Cervantes, Rabelais. Îmi plac şi fabuliştii: Esop, Şalom Alehem, Hasek, proza scurtă a lui Lu Sin, cronicarii români, neîntrecuţi. Pe Caragiale l-am şi jucat. Pe Creangă îl iubesc într-atât că am repetat o temă din poveştile lui: *Capra cu trei iezi* (*Trei iezi şi lupul*)." (1988: 326). În frumuseţea hibridă a textelor din *Lumea poveştilor* recunoaştem, prin urmare, acelaşi efect al interferenţei genurilor şi speciilor cultivate, precum şi al sincretismului lingvistic care caracterizează, în general, universul creaţiei literare a lui Ion Vlasiu.

1973: *Ghicitori, ghicitori, ghicitori* (Bucureşti: Editura Ion Creangă)

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

Complementară literaturii aforistice, literatura enigmatică pentru copii scrisă de Ion Vlasiu are aceeaşi forţă evocatoare a vârstei fericite a copilăriei în casa bunicilor din Ogra:

„Era acolo un pat atârnat de grindă, dinapoia vacilor, unde puteam să ne zbenguim cât ne ţineau puterile şi puteam vorbi tot ce ne trecea prin minte. Duceam iepurii în pat şi, jucându-ne cu ei, uitam să dormim. Ne spuneam ghicitori, râzând, de se auzea de pe drum. Ne auzeau şi vacile, dar ele mugeau cu îngăduinţă." (1979: 238-239).

Remarcabilele ilustraţii ale lui Burschi Gruder contribuie hotărâtor la dezlegarea ghicitorilor şi, în general, la comprehensiunea mesajului transmis. Ele au darul de a decomprima, prin accesibilizare, sensurile textuale şi de a le restitui astfel înţelegerii copiilor. Printr-o rară complementaritate, lectura textelor şi lectura imaginilor se susţin şi se valorizează reciproc.

1978: ***Lumea poveştilor*** (Ediţia a II-a. Ilustraţii de Clelia Ottone şi Sorin Obreja. Bucureşti: Editura Ion Creangă)

Succesul primei ediţii a cărţii a determinat reeditarea acesteia, în 1978, într-o ediţie trilingvă (în limbile română, maghiară şi germană) care a echivalat în conştiinţa literară a timpului cu un important eveniment intercultural şi, astfel, cu o consacrare literară internaţională, favorizată de versiunile în limba maghiară (*Mese, mese, móka*. Fordította: Kerekes György. Clelia Ottone és Sorin Obreja rajzaival. Bukarest: Ion Creangă Könyvkiadó) şi în limba germană (*Welt der Märchen*. Deutsch von Lotte Roth. Illustrationen und Einbandgestaltung: Clelia Ottone und Sorin Obreja. Bukarest: Ion Creangă Verlag). În ordinea aceleiaşi recunoaşteri a valorii literare a poveştilor, mai reţinem şi apariţia în 1985 a celei de-a doua versiuni în limba germană a *Lumii poveştilor*, într-o nouă traducere şi ţinută grafică: *Welt der Märchen*. Übersetzung: Gudrun Hannert. Einband und Illustrationen von Angi Petrescu-Tipărescu. Bukarest: Ion Creangă Verlag.

Inedită este, în acest context, o „poveste a *Poveştilor*" lui Ion Vlasiu din versiunea cărţii în limba maghiară, o notă în care traducătorul Kerekes György rememorează un episod legat de darul de povestitor al scriitorului: „Adesea şi basmele au povestea lor. În primăvara anului 1978, am fost într-o scurtă călătorie la Bistra împreună cu Ion Vlasiu (…). Pe drum, venise vorba de marele povestitor al românilor, Petre Ispirescu, de basme, de ştiutorii de poveşti, maestrul mărturisind cât de mult îi plac poveştile. Odată – spunea – cu mulţi ani în urmă, şi-a petrecut vara în minunata staţiune montană Sinaia, împreună cu fetiţa sa. Prin ea s-a împrietenit repede cu toţi copiii din vecinătate, care îi cereau mereu să le spună noi şi noi poveşti. Ce putea să facă? Îşi vâra mâna în traista sa vărgată de amintiri, doldora de minunatele basme populare aduse chiar din casa părintească, şi începea apoi să le povestească rând pe rând copiilor. Dar nu le povestea aşa cum le auzise acasă de la bunica şi bunicul, ci recolorate, reformulate, adăugite sau prescurtate, dar mai cu seamă brodând în urzeala lor fire sclipitoare de spirit şi umor."

1984 (aprilie): ***Copil fermecat*** (Bucureşti: Editura Ion Creangă)

Romanul, o replică târzie – în contrapondere lirică – la *Copil schimbat* de Pavel Dan, este o versiune pentru copii, comprimată, a primei cărţi a romanului *Am plecat din sat* (*Satul uitat*) şi parţial a celei de-a doua (primele 14 capitole ale cărţii, care duc acţiunea până în 1922), în ordinea în care aceste capitole figurează în ediţia a treia a romanului *Am plecat din sat* (1979), care a fost ilustrată cu desenele autorului şi cu unele reproduceri ale sculpturilor acestuia. Titlurile unora dintre cele mai importante capitole (*Ca în poveste, Poveşti, Poveştile lui Valerie, Cărţi de poveşti*) evocă încă o dată dominanta tematică a lumii copilăriei şi a poveştilor, inspirat susţinute în planul lecturii imaginilor de desenele lui Octav Grigorescu, ilustratorul romanului *Copil fermecat*.

Printre nenumăratele evocări înduioşate ale „virtuţilor edenice" ale copilului din creaţia lui Ion Vlasiu, calda revărsare sentimentală din *Copil fermecat* este una singulară, iar

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

romanul ne apare, în întregul său, ca unul dintre cele mai emoţionante tablouri ale lumii copilăriei pierdute din literatura română şi universală modernă.

1984 (noiembrie): ***Cartea de toate zilele unui an*** (Cluj-Napoca: Editura Dacia) şi povestea altor poveşti: **„Poveştile din Ciortăş", „Poveştile din Bistra"**

Construită pe tiparul inedit al romanului unui an de viaţă şi de literatură „trăită" (*Bucureşti, 30 X 1966 – 29 X 1967*), a cărui formulă de „roman cotidian" fusese exersată anterior şi în formula experimentală a „jurnalului de o lună" (*Caietul XXII: 30 iulie-30 august 1964*, din *În spaţiu şi timp*, IV) şi chiar a jurnalului unei singure zile (*7 mai 1966*, din acelaşi volum), *Cartea de toate zilele unui an* dezvăluie şi proiectul altor două cicluri de poveşti. Este vorba de „Poveştile Bistrei şi Ciortăşului", pe care Ion Vlasiu intenţiona să le scrie, în descendenţa unor povestitori din aceeaşi familie spirituală cu aceia din satul natal de odinioară:

„Mă gândisem odată la o carte intitulată: «Poveştile din Ciortăş». Ciortăşul e un loc înconjurat de Mureş, sub munte, izolat de sat, cu arbori mari şi cu 4-5 căsuţe, plin de poveşti în care pulsează o viaţă primară, nu lipsită de adevăr şi frumuseţe." (…). Am fost prin Ciortăş. Numai când ajungi în Ciortăş simţi marea frumuseţe a Bistrei. E o noblеţe sublimă, o demnitate maiestuoasă. Aş vrea să pot descrie cândva locul, ar trebui. (…). Notez toate amănuntele astea, s-ar putea totuşi să scriu cândva despre Bistra – «Poveşti din Bistra»." (1984: 260, 263-264).

Cartea de toate zilele unui an a fost distinsă, în 1987, cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România.

Valoarea operei literare a lui Ion Vlasiu a fost definitiv recunoscută şi consfinţită la sfârşitul secolului trecut prin acordarea titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca (22 mai 1993). La evenimentul acordării acestui titlu, *Laudatio* a fost rostit de către istoricul şi criticul literar Mircea Zaciu, profesor la Facultatea de Litere a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Emoţionantul discurs rostit de Ion Vlasiu cu prilejul acestui eveniment s-a intitulat în mod simbolic „*Un loc al dragostei şi prieteniei"*, cele două valori fundamentale prin care arta maestrului şi-a căutat dintotdeauna drumul spre oameni.

Bibliografie

Vlasiu, Ioana (2014). *Cum a ajuns tatăl meu să scrie poveşti?* Cuvânt înainte la: Vlasiu, Ion (2014). *Lumea poveştilor*. Ilustraţii de Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

Vlasiu, Ion (1967). *Puiul de veveriţă*. Bucureşti: Editura Tineretului.

Vlasiu, Ion (1970). *În spaţiu şi timp. Pagini de jurnal.* Cluj: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1971). *În spaţiu şi timp.* II. Cluj: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1973). *Ghicitori, ghicitori, ghicitori*. Bucureşti: Editura Ion Creangă.

Vlasiu, Ion (1973). *În spaţiu şi timp.* III. Cluj: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1979). *Am plecat din sat*. Ediţia a treia. Bucureşti: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1984). *Cartea de toate zilele unui an.* Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1984). *Copil fermecat*. Bucureşti: Editura Ion Creangă.

Vlasiu, Ion (1985). *Succes moral*. Bucureşti: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1987). *În spaţiu şi timp.* IV. Cluj-Napoca: Editura Dacia.

Vlasiu, Ion (1988). *Monolog asimetric*. Bucureşti: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1995). *Obraze şi măşti*. Bucureşti: Editura Eminescu.

Vlasiu, Ion (1999). *Casa de sub stejari*. Jurnal 1976-1977. Bucureşti: Editura Albatros.

Vlasiu, Ion (2004). *Vlăsiile şi alte poeme*. Târgu Mureş: Editura Ardealul.

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)

Vlasiu, Ion (2014). *Lumea poveştilor*. Ilustraţii de Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

Vlasiu, Ion (2014a). *Mese, mese, móka*. Fordította: Kerekes György. Illusztrálta: Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

Vlasiu, Ion (2014b). *Welt der Märchen.* Deutsch von Lotte Roth. Illustrationen von Cristiana Radu. Cluj-Napoca: Editura ASCR.

BDD-V77 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:04:21 UTC)